

УДК 741.02:378

Демиденко О.І., Заслужений художник
України, член Національної спілки художників
України, доцент кафедри,

Поддубко К.В., член Національної спілки
художників України, старший викладач

Кафедра "Дизайн", Запорізький національний
технічний університет

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ КОМПОЗИЦІЙНО-ГРАФІЧНОГО АНАЛІЗУ ПРИ ВИКЛАДАННІ РИСУНКУ

Демиденко О.І., Поддубко К.В. Застосування методу композиційно-графічного аналізу при викладанні рисунку. У статті докладно представлено та наочно проілюстровано метод композиційно-графічного аналізу мистецького твору, застосування якого має сприяти формуванню у студентів-дизайнерів вміння цілісного бачення натури та навичок проектного мислення засобами рисунку. Розширення знань викладачів про нові методи навчання, повинно призвести до ефективної взаємодії зі студентами. Використання поряд із традиційними нетрадиційних методів навчання, має стимулювати мотивацію студентів до самовдосконалення та саморозвитку.

Ключові слова: композиційна побудова художнього твору, художньо-графічний аналіз, композиційна схема зображуваної форми.

Демиденко А.И., Поддубко К.В. Применение метода композиционно-графического анализа при преподавании рисунка. В статье подробно рассмотрен и наглядно проиллюстрирован метод композиционно-графического анализа художественного произведения, применение которого должно способствовать формированию у студентов-дизайнеров умения целостного видения натуры, а также навыков проектного мышления средствами рисунка. Расширение знаний преподавателей о новых методах обучения, обязательно приведет к эффективному взаимодействию их со студентами. Использование нетрадиционных методов обучения вместе с традиционными, может стимулировать мотивацию студентов к самосовершенствованию и саморазвитию.

Ключевые слова: композиционное построение художественного произведения, художественно-графический анализ, композиционная схема изображаемой формы.

Demidenko A.I., Poddubko K.V. Application of method of composition-graphic analysis at teaching of picture. The article deals with the method of compositional and graphic analysis of the work of art, which is described in detail and visually illustrated. The use of this method

is to contribute to the formation of students' abilities of integral vision of the nature and designer thinking by means of drawing. The extension of knowledge of the new teaching methods helps to provide the effective interaction between the students and teachers. The application of the non-traditional methods, together with the traditional ones, is to encourage the students' self-developing and self-perfection.

Key words: the compositional construction of the work of art, the artistic and graphic analysis, the compositional scheme of the pictured form.

Рисунок є фундаментальною дисципліною у навчальних закладах художньо-промислового спрямування. Саме на її основі формуються всі професійні навички майбутніх художників-проектувальників.

Постановка проблеми. Від первісного розміщення зображення на аркуші залежить, наскільки правильно та гармонійно буде сприйматись робота по її закінченні. За вимогами до академічної постановки, будь-яке зображення повинно бути підпорядковане основним правилам композиції та перспективи. Композиція – це головна форма будь-якого твору, яка завдяки внутрішній структурі (конкретній побудові, підбору, групувочці виражальних засобів) організує ідейно-художнє ціле. У мистецькому творі конструктивні елементи композиції характеризують її пластичну основу, ритмічні особливості – формальну модель композиційного пошуку, бо того вимагає сама природа нашого візуального сприйняття.

Теоретичний аналіз розглядаємої проблеми розпочато у роботах Кандинського В.В., Фаворського В.А., Дейнеки О.О., Арнхейма Р., Чернишева О.В., Ветрової І.Б., Сокольникової Н.М., Горелова М.В. та ін.

Метою статті є демонстрація дієвого методичного інструментарію для композиційної побудови художнього твору, застосування методу художньо-графічного аналізу при навчанні рисунку студентів-дизайнерів.

Натура-модель є своєрідним наочним посібником: вона формує бачення художника, за її допомогою вивчаються правила – закони перспективи, анатомії, кольоростворення, контрастів. Натура може створити враження спокою чи занепокоєння, рівноваги чи нестійкості, простору чи тісноти, може викликати світле почуття чи, навпаки, почуття нудьги, похмурості тощо.

З метою формування у студентів навичок цілісного бачення натури, слід наполегливо застосовувати в навчанні виконання ескізів та начерків. Начерк – рисунок або живопис невеликого розміру, виконуваний художником з метою миттєвої фіксації окремих спостережень: характеру форми, пропорцій, руху, кольорових або тонових співвідношень та гармонії колориту. Короткочасні начерки розвивають спостережливість, окомір, аналітичне мислення, сприяють формуванню цілісного сприйняття та працелюбності – якостей, що є незамінними у професійній діяльності дизайнера, художника, архітектора.

Пошукові ескізи на початку тривалого завдання з рисунку слід виконувати у вигляді композиційної схеми, тобто з урахуванням розміру й положення

Надійшла до редакції 23.04.2013

Рисунок 1.1 – Студентська робота

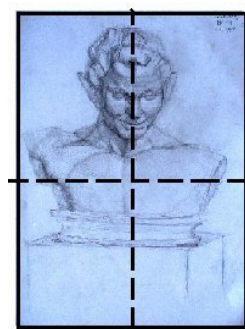
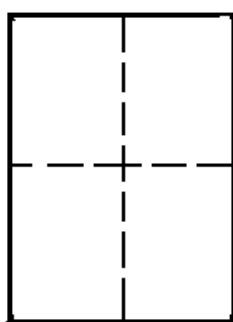

Рисунок 1.2 – Головні вісі симетрії формату

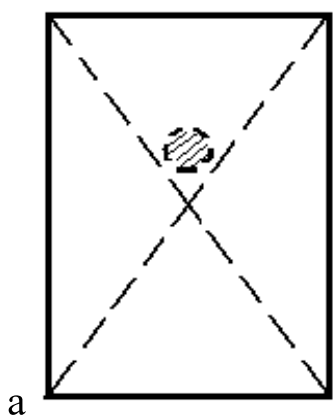

Рисунок 1.3 – Геометричний та композиційний центр формату

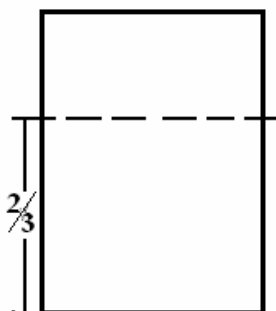

Рисунок 1.4 – Лінія золотого перетину

Рисунок 1.5 – Варіанти розміщення зображення на площині

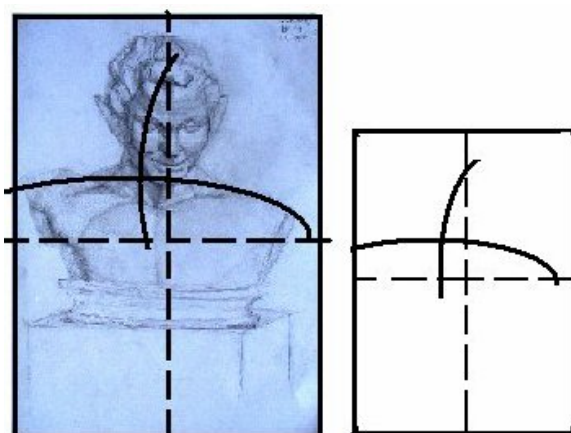

Рисунок 1.6 – Схема пошуку ритмів та руху в натурі

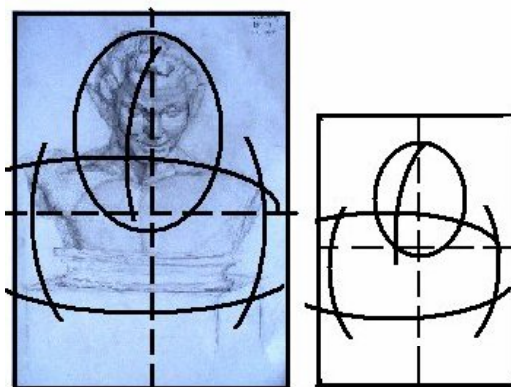

Рисунок 1.7 - Схема пошуку рівноваги мас моделі

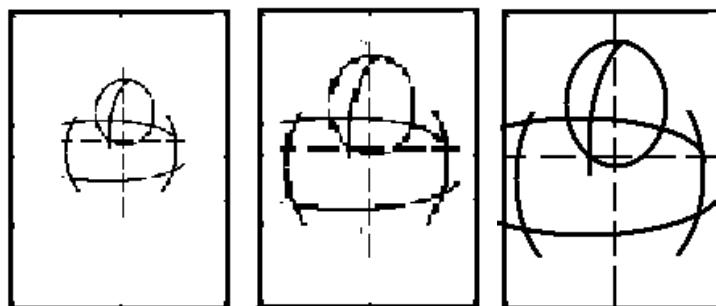

Рисунок 1.8 - Схема пошуку співвідношень моделі та середовища

зображуваної форми, рухів і ритму, рівноваги мас, кількості незаповненого простору паперу, але максимально умовно, стилізовано та геометризовано. Композиційно-графічний аналіз треба вести методом виключення з натурної постановки фактури, тону, другорядних деталей.

Пошукові начерки необхідно робити у вигляді формальної композиції, тобто максимально “зняти зображення”. Для набуття звички формального мислення доцільно додатково потренуватись, виконуючи композиційно-графічний аналіз робіт відомих художників та інших рисунків.

Розглянемо докладніше послідовність виконання композиційно-графічного аналізу на прикладі студентської роботи (рис. 1.1) “Гіпсова голова людини з плечовим поясом (фронтальне положення)”. Головний методичний принцип аналізу – “від загального до поодинокого”, він складається з кількох етапів.

Спочатку слід визначити орієнтацію моделі у просторі та обрати відповідний формат аркушу – горизонтальний чи вертикальний. У нашому рисунку-зразку домінує вертикаль.

Необхідно постійно звіряти результати своєї роботи за головними вісями симетрії обраного формату (рис. 1.2).

Легко помічаючи загальні межі постановки, потрібно слідкувати, щоби зображення зорозово не “ви-валювалося” з аркушу, чітко “стояло” на площині. Не бажано перебільшувати реальні розміри натури, щоби вона не “тиснула” на фон. В той же час, замалий відносно формату аркуша рисунок сприймається погано.

Вже на стадії ескізу слід вірно визначити точку зору, розмір рисунку та місце розташування **композиційного центру** (частина зображення, до якої спрямовується головна увага глядача).

Зазвичай в академічних постановках композиційний центр знаходиться трохи вище за геометричний центр аркуша (перехрестя діагоналей, рис. 1.3, а), на лінії так званого “золотого перетину”.

У нашому зразку композиційним центром є голова моделі. Можна побачити наочно, що її місцеположення піднесено над геометричним центром аркушу вище, ніж це потрібно, тоді як внизу утворився надлишок вільного місця (рис. 1.3, б).

На практиці лінія золотого перетину визначається таким чином: по вертикалі аркуш паперу візуально поділяється на три частини, дві з яких відкладаються знизу (у пропорційному співвідношенні 2:3, рис. 1.4).

Якщо порівняти обидва зображення на мал. 1.5, стає зрозуміло, що розміщення моделі на рис. 1.5, б є більш вдалим. Це пов’язано саме із золотим перетином.

Другий етап. Визначаємо рух і ритми (рис. 1.6), рівновагу мас зображуваної форми (рис. 1.7) з урахуванням її розміру й місцеположенням, а також кількості незаповненого простору паперу (рис. 1.8).

Поступово рисунок-зразок перетворюється на умовну схему. Це сталося в результаті узагальнення форми, свідомого виключення деталей, фактури та інших прийомів “зняття зображення” – тобто завдя-

ки композиційно-графічного аналізу. Ми отримали умовну, формальну композицію – композиційну схему зображуваної форми, за якою наочно зрозуміло розподіл та співвідношення мас на площині (рівновага), визначено головне та другорядне.

Висновок. Вільне володіння прийомами композиційно-графічного аналізу, вміння стилізувати або “формально бачити” натурні постановки, надає студентів можливість активізувати власне враження від натури, економить час та сили для виконання основного завдання, сприяє успішному формуванню творчої особистості.

Матеріал може бути використаний при навчанні рисунку, живопису в навчальних закладах художньої спрямованості, а також на заняттях з композиції та в лекційних курсах з мистецтвознавства.

Список використаної літератури:

1. Горелов М.В. Рисунок как инструмент проектного мышления (на примере МГХПУ им. С.Г.Строганова): автореф. дис. на соискание ученой степени канд. искусствоведения: 17.00.06 / Горелов Михаил Вячеславович. – М.: 2006. – 168 с. Режим доступа: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/197026.html>
2. Демиденко О.І. Аналіз методики викладання дисципліни «Академічний живопис» для студентів спеціальності «дизайн» у технічних університетах / О.І.Демиденко // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – 2011. – № 2. – С.103–106
3. Кандинский В.В. Точка и линия на плоскости / В.В. Кандинский. – СПб.: Азбука-классика, 2005. – 240 с.
4. Поддубко К.В. Методичні вказівки до практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Рисунок» для студентів напряму підготовки 6.020207 «Дизайн» денної та заочної форм навчання. 2 курс / Укл.: К.В.Поддубко. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2013. – 38 с.
5. Чернышев О.В. Формальная композиция. Творческий практикум. / О.В.Чернышев – МН.: Харвест, 1993. – 312 с.